

Studia Bezpieczeństwa Narodowego
Zeszyt 31 (2024)
ISSN 2028-2677, s. 11-36
DOI: 10.37055/sbn/177142

Instytut Bezpieczeństwa i Obronności
Wydział Bezpieczeństwa, Logistyki i Zarządzania
Wojskowa Akademia Techniczna
w Warszawie

National Security Studies
Volume 31 (2024)
ISSN 2028-2677, pp. 11-36
DOI: 10.37055/sbn/177142

Institute of Security and Defense
Faculty of Security, Logistics and Management
Military University of Technology
in Warsaw

AMBICJE I OFERTY ŚWIATOWEGO PRZYWÓDZTWA WE WSPÓŁCZESNEJ GLOBALNEJ ARCHITEKTURZE BEZPIECZEŃSTWA

AMBITIONS AND OFFERS OF WORLD LEADERSHIP IN CONTEMPORARY GLOBAL SECURITY ARCHITECTURE

Damian Jarnicki

ORCID: 0000-0002-1573-6200
Uniwersytet w Siedlcach

Abstrakt. Konstituującą wartością w sferze bezpieczeństwa – szczególnie bezpieczeństwa międzynarodowego i międzypaństwowego, jest klarowna i zrozumiała sytuacja w zakresie reguł, mechanizmów i uznanej hierarchii, utrzymujących razem systemowe relacje w określonej spójnej formule. Taka sytuacja umożliwia prosperity, chroni przed negatywnymi systemowymi eskalacjami i dezintegracją w sferze bezpieczeństwa międzynarodowego. Bywała to jednak historycznie sytuacja rzadka, a na pewno przeplatana antytetycznymi dla wspomnianego modelu zjawiskami. Analogicznie, dużo częstszym i niestety niepożądanym – dla większości – klimatem systemu, jest po pierwsze - stan absencji wymienionych elementów, prowadzący do sekwencyjnej anarchizacji systemowego środowiska bezpieczeństwa, a po drugie – zespół zjawisk, za którymi stoi systemowa bądź selektywna negacja danej konstrukcji funkcjonującej architektury bezpieczeństwa. W każdym z wymienionych wariantów, szczególną rolę odgrywa przywództwo międzynarodowe jako pewien splendor, ale częściej wyzwanie permanentnego konfrontowania się ze zmiennością jego legitymizacji. Niniejszy artykuł podejmuje przekrojowość dynamiki zmian w zakresie przywództwa (jako kategorii ambicjonalno-statusowej, ale też podlegającej presji, roszczeniom i ocenom) i jego przełożenia dla perspektyw tektoniki współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa. Intencją Autora, a zarazem celem pracy jest wypełnienie luki badawczej w zakresie aktualizującej i przekrojowej refleksji nad współczesnymi zmaganiem mocarstw o przywództwo międzynarodowe (i ich potencjalnymi konsekwencjami) we współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa jako areny bezprecedensowej historycznie współzależności i złożoności kompetycji. Powodem podjęcia zagadnienia jest brak (szczególnie w polskiej literaturze przedmiotu) realistycznego postrzegania zachodzących zmian, powodujących groźną iluzję, w oparciu o którą nie można projektować polskiej polityki bezpieczeństwa. Główny problem badawczy niniejszego artykułu (wspieranego problemami szczegółowymi) brzmi: jakiego przywództwa międzynarodowego, o jakim profilu, nastawieniu i przełożeniu dla bezpieczeństwa globalnego (i głównych wyzwań), obecnie potrzebuje świat, a jakie jest możliwe? Poprzez użycie metod: analizy i syntezy, porównań oraz

niezbędnego w kontekście analizy postaw mocarstw – abstrahowania, dążono w niniejszym artykule do zbliżenia się do właściwego konkludowania potencjalnych ofert i ambicji światowego/międzynarodowego przywództwa – przede wszystkim USA, Chin oraz Rosji (jak również UE czy zgrupowanych w kategorii mocarstw wschodzących, państw, stanowiących wpływową oś legitymizacji i delegitymizacji „wielkich”). Anonsując wnioski artykułu, należy zaznaczyć ich nieco pesymistyczny i ostrzegawczy wydźwięk. Pośród proporcji: ambicji i ofert konstruktywnych „na rzecz” bezpieczeństwa międzynarodowego versus „ambicji i ofert przeciwko drugiej stronie” dominuje, póki co, ten drugi wariant negatywny, destrukcyjny, co ma być dopiero ewentualnym środkiem do celu ostatecznego. Choć nie powinno się mieć złudzeń co do altruistycznej natury mocarstw i przywództwa (mimo pozorów „ofert”), sytuuje to świat w określonym klimacie konfrontacyjnych działań całe spektrum „licytowania” swojej oferty przez mocarstwa. Jedynym pozytywnym (choć wymagającym racjonalności i instynktu samozachowawczego mocarstw oraz większej świadomości świata często widzącego określone wydarzenia „tunelowo”) jest, że z większej liczby podmiotów aktywnie włączających się w debatę nad właściwą konstrukcją współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa (GAB), pozostających bądź co bądź, w pewnej systemowej współzależności, wyniknie nowa jakość, najlepiej w wersji dominujących zdolności kreacji i koordynowania mechanizmów globalnego bezpieczeństwa przez zreflektowanego w oparciu o przepracowany rachunek błędów (w zakresie innych, jak i myślenia o własnej sile) Zachodu.

Słowa kluczowe: przywództwo międzynarodowe, globalna architektura bezpieczeństwa, układ sił, globalne zarządzanie, bezpieczeństwo zbiorowe

Abstract. A constitutive value in the sphere of security - especially international and interstate security - is a clear and understandable situation in terms of rules, mechanisms and recognized hierarchy that hold systemic relations together in a specific, coherent formula. This situation enables prosperity and protects against negative systemic escalations and disintegration in the sphere of international security. However, this was a rare situation historically, and certainly interspersed with phenomena that were antithetical to the above-mentioned model. Similarly, a much more common and unfortunately undesirable - for most people - system climate is, firstly, the state of absence of the above-mentioned elements, leading to the sequential anarchization of the system security environment, and secondly, a set of phenomena behind which there is a systemic or selective negation of a given structure of the functioning security architecture.. In each of the above-mentioned variants, international leadership plays a special role as a certain splendor, but more often a challenge of constantly confronting the variability of its legitimacy. This article examines the cross-section of the dynamics of changes in the field of leadership (as an ambition and status category, but also subject to pressure, claims and assessments) and its translation into the perspectives of the tectonics of the contemporary global security architecture. The author's intention, and at the same time the aim of the work, is to fill the research gap in the field of updating and cross-sectional reflection on the contemporary struggles of great powers for international leadership (and their potential consequences) in the contemporary global security architecture as an arena of historically unprecedented interdependence and complexity of competition. The reason for taking up the issue is the lack (especially in Polish literature on the subject) of a realistic perception of the changes taking place, creating a dangerous illusion based on which Polish security policy cannot be designed. The main research problem of this article (supported by detailed problems) is: what international leadership, with what profile, attitude and impact on global security (and main challenges), does the world currently need, and what is possible? By using the methods of analysis and synthesis, comparisons and abstraction, which is necessary in the context of the analysis of the attitudes of great powers, this article aims to come closer to properly concluding the potential offers and ambitions of world/international leadership - primarily the USA, China and Russia (as well as the EU and grouped in the category of emerging powers, states constituting an influential axis of legitimization and delegitimization of the "great" ones). When announcing the conclusions of the article, their slightly pessimistic and warning tone should be emphasized. Because among the proportions: ambitions and constructive offers "for" international security versus "ambitions and offers against the other side", the latter negative, destructive variant dominates for now, which is only supposed to be a possible means to the ultimate goal. Although there should be no illusions about the altruistic nature of superpowers and leadership (despite the appearance of "offers"), this places the world in a specific climate of confrontational actions - the entire spectrum of "bidding" of their offers by superpowers. The only positive (although it

requires rationality and self-preservation instinct of the superpowers and greater awareness of a world that often sees certain events in a "tunnel") is that the larger number of entities actively involved in the debate on the proper construction of the contemporary global security architecture (GAB) remains, after all, in a certain systemic interdependence, a new quality will emerge, preferably in the form of the dominant ability to create and coordinate global security mechanisms by the West, reflected on the basis of the worked-out calculation of errors (in terms of others and thinking about its own power).

Keywords: world leadership, global security architecture, balance of power, global governance, collective security

Wprowadzenie

Nierozwiązane – żywnościowe, ekologiczne, rozwojowe itp. – problemy globalne, a przede wszystkim traumatyczne obrazy kolejnych wewnętrznych (umiędzynarodowionych) czy międzypaństwowych konfliktów zbrojnych i kryzysów humanitarnych z nimi związanych, każdorazowo przywodzą na myśl wątpliwości w zakresie organizacji i stosowności mechanizmów bezpieczeństwa zbiorowego. Naturalnie, ostrze wątpliwości kierowane jest zarówno do najbardziej destruktywnych systemowo podmiotów (nie-)bezpieczeństwa, ale też również tych o największym potencjalne kreowania pozytywnych zmian.

Jeśli przyjąć za Teresą Łoś-Nowak istotę systemowej stabilności, jaką bezpieczeństwo zbiorowe jako implikacja kategorii porządku oraz określonego ładu powinna zapewniać i gwarantować, czyli:

- konsensualna uniwersalność wartości i interesu nadrzędnego współistnienia, jakim jest harmonijne przetrwanie;
- porozumienie w zakresie i postaci dopuszczalnych norm oraz standardów wzajemnych interakcji czy gremiów i instytucji pracujących na rzecz powyższych;

zasadniczo jedynymi stałymi pewnikami trwania współczesnego etapu kształtowania globalnej architektury bezpieczeństwa pozostają: znaczna (turbulentna) dynamika zmian w sferze bezpieczeństwa i niepewność z nią związana (Łoś-Nowak, 2020, s. 16-17).

W tym środowisku globalnej rekonfiguracji, po pierwsze znacznie ograniczona jest możliwość skutecznej adaptacji do (nieokreślonych przecież) procesów systemowych (Frankowski, 2018, s. 250), po drugie, wzrasta poziom negacji dotychczasowych rozwiązań w sferze organizacji bezpieczeństwa światowego.

Zasadniczo z fermentu bezplanowości, anarchii, niedookreśloności, dopełnianych przez określone resentymenty kulturowe i polityczne - historycznie zawsze wyłaniały się kandydatury nacji i państw, aspirujących do poukładania systemowego porządku. Tak w czasach minionych, jak i teraz, były/są to określone ośrodki siły, zdecydowane odegrać – przywódczą (zgodną ze swoją kulturą strategiczną) rolę, należną (w ich percepcji) potencjałowi danego narodu. Inną kwestią jest oczywiście, jakie konsekwencje niosło to dla społeczności międzynarodowej. Każde bowiem

przesilenie niosło ze sobą sytuowanie oraz ocenianie ich głównych inicjatorów i uczestników na pewną kategoryzację, wyróżniającą stronę „jasną” lub „ciemną”, tj. m.in. „imperium wolności” lub „imperium” czy „oś” – „zła” (Mohler jr, 2023).

Literalnie, istotę przywództwa – ujmowanego i odmienianego w „kategoriach przywództwa w”: „grupie”, „organizacji”, „zarządzaniu” lub też przywództwa „sytuacyjnego” lub też „transformacyjnego” – wiążą i wyrażają, przede wszystkim takie elementy, jak: projekcja kierunków działania, inspirowanie i procedowanie sprawczości, spójność komunikacyjna, ale też władza, kontrola zasobów („Przywództwo”, witalni.pl).

Rozwijając kontekst rozważań niniejszego artykułu warto wspomnieć, że przywództwo ujmowane synonimicznie, to również m.in.: zarówno – kierownictwo, zwierzchnictwo i pilotowanie, jak również prymat, supremacja i dominacja, lub też traktowane w wariantach najbardziej „funkcjonalnych” – dyrygowanie, komendowanie i władanie („Przywództwo, synonimy.net”).

Metodyka badań

Biorąc pod uwagę powyższe zróżnicowanie tej ważnej systemowej kategorii, przedmiotem tego artykułu przyjęto: naturę, konsekwencję i perspektywy współczesnego mocarstwowego „ryнку” ambicji przywódczych i „ofert” przywództwa – za którymi stoją określone działania i wizje przywództwa - z nimi związane.

Intencją Autora jest wypełnienie luki badawczej w zakresie aktualizującej refleksji nad współczesnymi zmaganiem mocarstw o przywództwo międzynarodowe (i ich potencjalnymi konsekwencjami) we współczesnej globalnej architekturze bezpieczeństwa jako areny bezprecedensowej historycznie współzależności i złożoności kompetycji.

Poznawczym celem badawczym jest, wypełniając treścią funkcje nauki: diagnoza, opis, wyjaśnienie i przewidywanie w zakresie przełożenia stylu przywódczych, jako kategorii urzeczywistniania forsowanych przez współczesne mocarstwa wizji. Właściwym celem utylitarnym wydaje się w projektowanym kontekście rozważań tego opracowania: skonfrontowanie deklaracji z potencjalną wykonalnością konkretnych wizji kluczowych ośrodków siły.

Jako przewodnią dla refleksji – wyrażającą ogólny problem badawczy, przyjęto próbę rozstrzygnięcia nt.: jakiego przywództwa międzynarodowego, o jakim profilu, nastawieniu i przełożeniu dla bezpieczeństwa globalnego (i głównych wyzwań), obecnie potrzebuje świat, a jakie jest możliwe?

Komplementarnymi problemami szczegółowymi wyselekcjonowano dokonanie próby rozstrzygnięć ustaleń badawczych w zakresie następujących zagadnień:

- czy w ogóle możliwe jest współcześnie przywództwo międzynarodowe (światowe)?

- czy przywództwo w sferze bezpieczeństwa jest kategorią altruistyczną?
- jakie są perspektywy współczesnego przywództwa, biorąc pod uwagę aspiracje i wizje kluczowych uczestników polemiki nad konstrukcją współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa?

Specyfika niniejszego zagadnienia badawczego wymagała, oprócz krytycznej analizy literatury, zastosowania konkretnych metod pozwalających systemowo i komparatywnie przeanalizować, jak również zestawzić ze sobą naturę i wieloodcieniowość (możliwego i zapotrzebowania wobec) przywództwa w środowisku bezpieczeństwa o tendencjach skomplikowanej poliarchii przemieszanej z symptomami bezbiegunowej anarchizacji relacji międzynarodowych (Ambrożek, 2023). Użyto w tym celu metod: analizy i syntezy, abstrahowania oraz porównań.

Za hipotezę badawczą przyjęto, iż przypuszczalnie priorytetami zapotrzebowania na nowe światowe przywództwo (w zmieniającym się geopolitycznie świecie) jest bardziej sprawiedliwa, harmonijna, prorozwojowa koordynacja relacji (jak i kryzysów) międzynarodowych, realizowana przy większym niż dotąd poszanowaniu pluralizmu cywilizacyjnego; co sytuje przed potencjalnym przywódcą szereg wyzwań natury odpowiedniego wyważenia egoistycznej mocarstwowej natury, jak i trudnego - spragmatyzowanego oraz stabilizującego - humanitaryzmu oraz konsensualności kreacji, wobec oczekiwań „niepodzielności” globalnego bezpieczeństwa.

Przywództwo

Kategoria przywództwa w mniejszych lub większych grupach można prowadzić do ambiwalentnych, a często dychotomicznych skojarzeń i wniosków. Bywa to szczególnie kontrowersyjne i relatywistyczne, jeśli chodzi o konsekwencje organizowania lub dezorganizowania sfery bezpieczeństwa, która wymaga akceptacji określonej hierarchii, a nawet argumentu siły i przymusu, choć nie bez znaczenia jest również atrakcyjność kulturowa, jak również – rzadko podkreślana, newralgiczna sprawa spójności aksjologicznej polityki zagranicznej i wewnętrznej.

Wyjątkową kategorią, wpływającą na właściwie wszystkie sfery życia globalnego (także wojny – która jest przedłużeniem i prowadzeniem polityki innymi środkami) jest przywództwo polityczne. Na złożoność pełnej interpretacji i pojmowania omawianego zjawiska wpływa konieczność posiłkowania się wielością perspektyw m.in.: nauk o państwie i prawie, systemów politycznych, marketingu politycznego, decydowania politycznego, psychologii polityki, do organizacji i zarządzania, po filozofię i etykę, włącznie (Hartliński, 2012, s. 17-18).

W przekrojowym znaczeniu istoty przywództwa politycznego, warto wspomnieć o nim jako o sferze uwierzytelnienia lub też uprawomocnienia: panowania-przywództwa tzw. „tradycyjnego”, „legalnego” (normatywnego) lub „charyzmatycznego” (*Ibidem*, s. 31-32). Dostrzegając pomiędzy obiektywnymi meandrami przywództwa,

oprócz politycznego, również przywództwo wojskowe, religijne lub też biznesowe, strukturalizowane przywództwem na poziomie lokalnym, krajowym lub międzynarodowym (realizowanym w stylu demokratycznym, liberalnym lub autokratycznym), warto postrzegać je nadrzędnie w kategoriach interdyscyplinarnych, jako: relacji władzy, określonych ról, a przede wszystkim zakresu wywierania wpływu (*Ibidem*, s. 54-77).

Szczególną rolę w niedookreślonym (o różnych proporcjach zagadnień znanych z paradygmatów realistycznych, liberalnych i konstruktywistycznych) paradygmacie współczesnego bezpieczeństwa globalnego, pełni przywództwo polityczne w tzw. wielkiej polityce. Jak wskazuje Stephen G. Walker, przywództwo polityczne, w pełni urzeczywistnia się w niej jako warunkowana: światową redystrybucją sił i kolizji interesów (oczekiwanymi, wyobrażonymi i faktycznie odgrywanymi) – giełda ról międzynarodowych, przekładających się na określone typy - preferencji przywództwa politycznego, występującego w wariantach (przywództwa): aktywnego, dzielonego lub pasywnego (Walker, 2022, s. 66-68).

Włączenie się w tryby wyłaniania światowego przywództwa politycznego wg Yana Xuetong'a (twórcy tzw. realizmu moralnego z Uniwersytetu w Tsinghua) jest ściśle skorelowane z potencjałem określonych ośrodków siły, otwierających konkretne przewagi (*handicap*) międzynarodowego uznania i/lub międzynarodowej dominacji. Pełnowartościowe przywództwo polityczne Xuetong traktuje przy tym jako kompletność współwystępowania: tzw. wiarygodności strategicznej danego podmiotu promieniującej w środowisku globalnym, poprzez połączenie zewnętrznego uznania dla posiadanej siły, preferencji stylu przewodzenia, zakresu strategicznej wizji i interesów do realizacji, jak również hierarchicznej preferencji stylu i uniwersalizacji korzyści - ich osiągnięcia. Spójna „wiarygodność strategiczna” niesie za sobą sprawczość: zmiany światowej konfiguracji sił, uznania proponowanych kanonów przywództwa, rekonstruowania globalnych norm, a finalnie holistycznej zmiany międzynarodowego systemu (*Passim*, Xuetong, 2016, s. 8, 18, 21, 25).

W podobnej percepcji istoty przywództwa, Fong Khong (były pracownik Uniwersytetu w Oxfordzie czy Harvardzie, a obecnie Uniwersytetu Narodowego w Singapurze) rozpatruje przywództwo polityczne jako: zasób, trampolinę do osiągnięcia określonych celów, odzwierciedlenie posiadanego potencjału, jak również statusowy barometr uznania i prestiżu (Fong Khong, 2019, s. 121-131).

Wg z kolei Duke'a Ofosu-Anim i Seung-Hee Back'a, którzy przeprowadzili szeroką analityczną kwerendę występowania zjawiska przywództwa (jako skojarzeń słów m.in.: autorytetu, siły i państwa oraz sfer m.in.: państwowotwórczości, administracji publicznej czy demokratycznego przywództwa), urzeczywistnia się ono w określonym cyklu występujących po sobie etapów (Ofosu-Anim, Back, 2021, s. 199, 206):

- komunikowania i lobbowania w zakresie deklaratywnym – oferty przywództwa;

- nadania i procedowania otrzymanego mandatu;
- konstruowania spektrum legitymizacji, wraz z zawartymi w nim kompetencjami i instrumentami;
- wypełnianie „programu”, od efektywności którego zależą losy kolejnego cyklu przywództwa.

Satysfakcja lub krytyczność względem przywództwa politycznego (m.in. popularności stylu przywództwa, kryteriów spełnialności wizji) będzie każdorazowo kontekstualizowana, ewaluowana i weryfikowana w ramach określonych porządków i percepcjach kulturowych, docelowo cywilizacyjnych. Stąd też, przywództwo międzynarodowe (w skali najwyższej – światowe) jako sfera zarówno nieco mitologizowana, naznaczona wymiarem charyzmatycznym, jak i doświadczana ambiwalencją ocen, stawia znaczne wyzwania przed pretendentem do tego statusu. Jednym z tych wyzwań będzie odpowiednie ułożenie przywództwa międzynarodowego jako wypadkowej wartości uniwersalnej oraz ingredientu kulturowego, który dany pretendent reprezentuje (Chodubski, 2014, s. 25-26). W tym kontekście, ważne są wskazania Anny Umińskiej-Woronieckiej, która wspomina o silnym sprzężeniu – środowisk i okoliczności, w których wyrastały ambicje przywódcze, w tym przypadku nastrojów narodowych i kultur strategicznych danego państwa, jako systemu determinantów rezonujących dla przywództwa na każdym etapie cyklu przywódczego (Umińska-Woroniecka, 2017, s. 100-101).

Analizujący kategorię „przywództwa” w wymiarze nie tylko procesualnym, ale także kontekstualnym - kryzysów globalnych, Rafał Wiśniewski, stwierdza, że od przywódcy można, a nawet trzeba oczekiwać: promieniowania koncepcyjnego i funkcjonalnego wzorca, zawierającego katalog dobrych praktyk w kontekście danego kryzysu; po drugie – przywódczego, synergicznego zdyskontowania kompetencji koordynacyjnych wysiłków międzynarodowych, wzmacnianych mechanizmami instytucji międzynarodowych – oraz po trzecie – dostarczania dóbr publicznych, czyli np. sprostania kryzysowym potrzebom pomocy globalnej (w wariancie podstawowym – gwarantowanie tylko i aż – względnego pokoju i stabilności systemowej) (Wiśniewski, 2021, s. 6-7).

Jedna z najnowszych i wydaje się – najbardziej kompleksowych monografii w zakresie światowego przywództwa, autorstwa Małgorzaty Zachary-Szymańskiej, prezentuje zagadnienie globalnego przywództwa w określonej kombinacji atutów i rzetelnie potwierdzanych kompetencji poprzez pełnienie określonych funkcji w regulacji systemu międzynarodowego. Biorąc pod uwagę atuty, potencjalny przywódca może dysponować jednym albo kilkoma z wariantów trójwymiarowego potencjału (Zachara-Szymańska, 2023, s. 33):

- przywództwa strukturalnego (skonstruowanego i bazującego na faktycznym potencjale sprawczości);
- przywództwa kognitywnego (kreującym agendę i ramy koncepcyjne względem problemów globalnych);

- jak również przywództwa relacyjnego (pozwalające efektywnie zaprzęgnąć wsparcie międzynarodowe, wskazując przy tym wartość dodaną dla bezpieczeństwa globalnego).

Spektrum kluczowych kompetencji przywódczych stanowić będzie: zarysowanie i umacnianie określonej tożsamości, zaproponowanie i optymalizowanie oferty cywilizacyjnej, kreacji kultury globalnej, uważnego analizowania zmian zachodzących (np. w systemie i podsystemach globalnego bezpieczeństwa), a tym samym – *last but not least* - progresywne i synergiczne łączenie atutów teraźniejszości z dobrymi praktykami historycznymi (*Ibidem*, s. 218-220).

Również Şuay İlha Açıkalın – dokonujący autorskiego, modelowego doboru cech przywódczych, wskazuje na takie kwestie, jak: skuteczność (globalne, ale również lokalne myślenie), prostota i zrozumiałość działań (choć często w złożonych, kontrowersyjnych problemach), ale również – m.in. pokojowa orientacja (Açıkalın, 2021-2022, s. 6-11).

Irina Ignatyeva i Boris Isaev natomiast postulują z kolei kategorię nadrzędności przywództwa geopolitycznego, jak pewnej relacji ważenia interesów (ambicji) własnych, w kontekście uniesienia się ponad nie - dla dobra wspólnego. Na tle przywództwa państwowego (narodowego, realizowanego w granicach bądź około nich), jak również przywództwa regionalnego (generującego międzynarodową uwagę i pewność regionowi), przywódca globalny utożsamia sprawczość na daleko wyższym poziomie (umiejąc liderować bezpieczeństwu zbiorowemu, bądź arbitralnie je egzekwować). Jak zauważają autorzy, unikalność prawdziwego przywództwa, to m.in. bezprecedensowa - efektywna aktywność polityczna, zdolność promocji własnych interesów, które będą związane z transparentnym planem rozwojowej redystrybucji dóbr globalnych oraz wola i zdolność obrony, tak wyłonionej, konstrukcji globalnej architektury bezpieczeństwa (Ignatyeva, Isaev, 2018, s. 359-365).

Wyjątkowy wymiar przedmiotu badań niniejszego artykułu cechuje przywództwo w organizacjach międzynarodowych, w których przecież spotykają się również mocarstwa, w tym mocarstwa spolaryzowane. Jest ono szczególną odmianą przywództwa, jakie jest realizowane we wciąż występującej globalnie i regionalnie - instytucjonalizacji bezpieczeństwa. W kontekście nowoczesnego międzynarodowego przywództwa organizacyjnego wskazuje się na takie pożądane atrybuty, jak (Woods, 2014, s. 7,9):

- utożsamianie spójności etycznej organizacji;
- transparentne i korzystne dla organizacji - procedury wyboru lidera (także wyboru ponownego), który dodatkowo wchodzi w tę rolę ze sprecyzowaną wizją efektywności i ewaluacji funkcjonowania organizacji;
- umiejętność budowania i restrukturyzacji organizacji, w sposób zachęcający do uczestnictwa w danej organizacji potencjalne przydatne podmioty lub do współpracy z nią;

- dysponowanie potencjałem i sprawczością przearanżowania kierunku strategicznego, zgodnie z potrzebami organizacji;
finalnie – co ważne – gotowość do poddania się niezależnym i krytycznym ocenom.

Ten rodzaj przywództwa jest wyjątkowo istotny pod kątem perspektyw optymalizacji rozwiązań bezpieczeństwa zbiorowego. To tu istnieje wyjątkowa możliwość zarówno subordynacyjnej wobec rewizjonistów krytyki, jak również konstytuowania frontu i podtrzymywania jego skuteczności - oporu wobec rewizjonisty/agresora.

Nowoczesne (?) przywództwo międzynarodowe a kontekst i mechanizmy współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa

Kategoria przywództwa międzynarodowego jest jednak nierozzerwalnie związana z systemową redystrybucją sprawczości, dynamiki i zmienności tranzycji układu sił. Współcześnie, jak zauważają badacze skoncentrowani na wyjaśnieniu powyższych zjawisk – m.in. Ole Wæver, sednem analiz powinno być więc ustalenie, jak będzie wyglądać przywództwo po „upadku ostatniego supermocarstwa”. W percepcji Wæver’a, perspektywa włączenia się w peleton wyścigu o przywództwo, ma trojaki determinanty. Zakusy na nie mogą wynikać z kalkulacji państw, które: postrzegają je jako część utraconej bądź nowej tożsamości, wymiar rozwijającej rywalizacji, ale także, co nieoczywiste – przetrwania. Uzupełniająco, dla powyższej refleksji, Wæver przewiduje, że dla każdego wymiaru determinantów, toposem odniesienia nowej kreacji przywództwa poszczególnych państw, będzie właśnie autopsja i doświadczenia ostatniego supermocarstwa. Predyktownie stwierdza przy tym, że przełożenie uwzględniania tej autopsji wpłynie na kreację profili przywództwa, prawdopodobnie odwrotnego od znanego z „jednobiegunowej chwili” (Wæver, 2017, s. 452-476), z którego paradoksalnie czerpało wielu uczestników demokratycznej (i stającej się demokratyczną częścią) społeczności międzynarodowej, w tym Polska.

Biorąc pod uwagę istotę systemową współlistnienia podmiotów siły (politycznych) – czyli władzy i wpływu - we współczesnej globalnej architekturze bezpieczeństwa, można zakładać strategiczną polemikę z ostatnim dominującym kształtem przywództwa, w zakresie (Pawłuszko, 2014, s. 31):

- konstruowania i egzekwowania uznania potęgi i statusu,
- kierunków i metod dążeń egzekwowania oraz petryfikacji władzy,
- strategii zarządzania sprawowaną władzą,
- kompromisów międzynarodowych i rozumienia oraz dbałości o dobro wspólne,
- a finalnie

- przewartościowań w zakresie hierarchizowania i redystrybucji „cenionych społecznie wartości” (czyli dóbr publicznych).

Jak wynika z powyższego, przywództwo w stosunkach międzynarodowych jest relacją interakcji pomiędzy najsilniejszymi ich uczestnikami, czyli mocarstwami. Jeśli przyjąć za pewnik dyspersję światowego układu sił i redystrybucję potęgi pomiędzy większą liczbę graczy, w ujęciu strukturalnym jeszcze większego znaczenia nabierają poszczególne funkcje „wielkich” mocarstw, jakimi postrzega się (Buzan, 2018, s. 9, cyt. za: Bull, 1977, s. 207):

- współkreację ogólnej równowagi sił,
- neutralizowanie zapalników bądź minimalizacja ryzyka wystąpienia wojny globalnej,
- powstrzymywanie lub zarządzanie newralgicznymi animozjami/konfliktami (za Saulem Cohenem – „strefach pęknięć”), w praktyce – w ramach proxy wars – również inspirowanie ich,
- przeniesienie lokalnej przewagi na lokalny porządek i włączenie się z nim w bilansowanie światowego porządku,
- wzajemna delimitacja stref wpływu, na której polega bilansowanie bądź destabilizacja porządku,
- realizacja wspólnych przedsięwzięć w imię systemowej równowagi.

Historia „gier hierarchicznych” w stosunkach międzynarodowych i międzynarodowym układzie sił, oprócz tego, że potwierdza ponadprzeciętność zakresu definiowania interesów mocarstw, zakłada ciężar oczekiwań i określonych obowiązków wynikających z mocarstwowości. Dostarcza również takich praktycznych wskazań, jak budowa swojej siły poprzez osłabianie innych czy projekcję faktycznej mocarstwowości w sferze działań mocarstw, niezależnych od ocen ich pozornej „kondycji” (Czech, 2018, s. 17).

Ważną kategorią w kontekście ostatniego wskazania, jak i transferu władzy w świecie są jednak również tzw. „mocarstwa drugiego rzędu”, które często klasyfikuje się jako państwa średnie, ale też państwa z pewnych względów istotne dla mocarstw – sworznie geopolityczne/państwa pivotalne. Zdaniem Adriana Szumowskiego, są one katalizatorami, a tym samym kreatorami zmienności w światowym układzie sił. W kontekście przepływów siły, a tym samym ewolucji charakteru przywództwa światu, a przeważnie w regionie, swoje znaczenie ma to, że cechuje je: możliwa (bądź wprost przeciwnie) tendencja bandwagonistyczna do określonego „centrum”, ponadprzeciętne instrumentarium militarne, sektorowość potęgi oraz wysoki potencjał destabilizacji wewnętrznej (Szumowski, 2021, s. 43-52). Powoduje to z jednej strony podatność na włączanie ich w gry hierarchiczne, a z drugiej strony tendencję do podejmowania ryzyka gry „ponad swoją wagę”.

Opisane powyżej znaczne rozwarstwienie hierarchii światowej jest konsekwencją dostrzeżanej przez wielu badaczy – m.in. Romana Kuźniara – jeśli nie kresu, to nieliniarnego zmiernictwa liberalnego klimatu organizacji bezpieczeństwa globalnego.

Obserwowanymi argumentami na to wskazującymi ma być m.in. przekroczenie masy krytycznej przerostu imperialnego i błędów w polityce zagranicznej z nim związanych, skutkującymi delegitymizacją przywódczą. Jak również występujące w związku z tym przepływy hierarchiczne związane z nowymi centrami demograficznego czy gospodarczego wzrostu, pośród regionów budzących się geopolitycznie. Systemowo implikuje to konsekwencje dla szerszej redystrybucji podmiotowości i restytucji podmiotowości innych podmiotów, co de facto było możliwe za sprawą ich wzrostu – w dużej mierze uwarunkowań – znajdującego się (w diagnoz) w fazie epilogu – paradygmatu liberalnego globalnej architektury bezpieczeństwa (Kuźniar, 2022, s. 293-299).

Tym samym, zaciskająca się obręcz fali nastrojów antyhegemonicznych w obecnym kształcie, wzrost ambicji innych niż euroatlantyckich, regionów (objawiający się klarownym przejściem z uznaniowości interwencjonizmu na całym świecie do powstrzymywania autokratyzmów na wielu frontach), może skutkować nie tylko dalszą erozją wpływu zachodniego na świecie, ale także konsekwencjami pragmatycznego układania się dotychczasowych liderów z nowymi konkurentami (Fiszer, 2022, s. 47-48). Inną kwestią jest to, czy w wyniku tej degradacji możliwości i deprecjacji znaczenia Zachodu, świat, który potencjalnie był zmęczony jego dominacją, nie zatęskni za nim, kiedy pozna pełną transparencję realnych intencji nowych pretendentów.

Ukazane przeobrażenia światowej architektury bezpieczeństwa są, jak zauważa Henry Kissinger immanentnymi cechami zmienności spójności istniejącego porządku, pozostających odwiecznie w deterministycznym związku (Kissinger, 2017, s. 342):

- strukturalnych przepływów równowagi sił,
- oraz redefinicji przywódczych kryteriów i zasad przywódczej legitymizacji.

Sęk w tym, że w porównaniu z np. pierwszą zimną wojną (w której rozstrzygała się *carte blanche* dotychczasowego przywództwa), obecnie w dyskursie rewizji światowego ładu, po pierwsze – aktywnie bierze udział większa liczba challengerów, po drugie – pośrednio, wzrasta rola i biernej akceptacji reszty świata; po trzecie – poszerza się zakres materialnej-geograficznej (od Arktyki po przestrzeń kosmiczną) i niematerialnej-ideologiczno-kognitywnej sfery rewizji (m.in. emancypacja, podmiotowość, modele rozwojowe). Stąd, „zimna wojna 2.0”, jest *explicite* klasyfikowana jako nie światowa debata czy nowa zimna wojna, a nowa konfrontacja światowa (Kołodko, 2022, s. 164-166).

Ta różnica wpływa na, jak ujmuje to Krzysztof Wojczal - „pole gry” i „zasady” w wymagającym spektrum uwarunkowań procedowanej rywalizacji - tej gry. Wpływa także na idee kształtujące zapotrzebowanie przywódcze. Aktywizuje to również proces składania ofert przywódczych. W tym ujęciu, przywództwo jest traktowane jako o wiele bardziej wysublimowane i zdecydowanie spragmatyzowane, konstruowane pod dyktando mechanizmów geopolitycznych, limitowanej przestrzeni geograficznej

i wiążącej współzależności. Większa wrażliwość na tle opłacalności i „ergonomii instrumentalizowania potęgi”, biorąc pod uwagę zmagania geopolityczne w przeszłości, nie muszą jednak całkowicie pozbawiać jej bezkompromisowości i windowania drabin eskalacyjnych, w celu np. potwierdzenia determinacji przywództwa czy woli wyperswadowywania rywalizacji konkurentom (Wojczal, 2021, s. 11-18).

Wydaje się już dostrzeganym i uznanym, twierdzenie, że nowa rzeczywistość strategiczna, bazująca na oddziaływaniu hybrydowym, tj. zręcznym poruszaniu się w globalnej dezinformacji czy manipulacji medialnej, *weaponizacji* środków dyplomatycznych, przemieszonym z simultanicznym dyskontowaniem strategicznym szantażu gospodarczego (energetycznego), tajnych dostaw broni i systemów uzbrojenia lub też ogólnie prowadzonych *proxy*-ukrytych interwencji, sieje w pewnym sensie nie mniejsze wytrącające dla normalnego funkcjonowania państw konsekwencje, niż interwencjonizm czy okupacja (Pacek, 2022, s. 20), które powinny być współcześnie cywilizowane i humanitaryzowane przez mediatyzację wojny i – ale biorąc pod uwagę wydarzenia w Buczy czy Mariupolu – niestety nie są. Praktycznie, skuteczność obsługi tego typu instrumentarium stanowi spełnienie kilku warunków przywództwa, rozumianego w kategoriach wpływu na globalny przebieg newralgicznych spraw.

Jest to jednak katalog aktywów wspierających unilateralne, ewentualnie bilateralne i minilateralne gry statusowe – zwolenników status quo, bądź rewizjonistów. Już wiadomo, że spektrum rywalizacji w trybie hybrydowym mocno defragmentuje potencjał multilateralności w zapewnianiu bezpieczeństwa zbiorowego. Zgromadzenie ONZ jest w sensie funkcjonalności i decyzyjności w sferze bezpieczeństwa zależne od Rady Bezpieczeństwa ONZ, w łonie której trwa od kilku lat znaczny impas (uznaniowe veto stałych członków RB ONZ), bazujący na ambiwalencji i permanentnym rozmijaniu się wspólnych celów. Nie mówiąc już o marnotrawionym potencjale ewentualnej koordynacji działań mocarstw „oenetowskiej piątki” i możliwości błyskawicznego tłumienia światowych kryzysów, gdyby istniała taka wola: Wielkiej Brytanii, USA, Chin, Francji i Rosji. Konsensus i odpowiedzialność powszechna, został jednak zamieniony na partykularyzmy, zdominowane przez kombinację asertywności i koalicyjności. Jest to obiektywna bariera dla wydolności takiej konstrukcji przywódczej instytucji, powołanej do stania na straży bezpieczeństwa globalnego. Tym samym, stanowi źródło obstrukcji w poszukiwaniu wspólnych mianowników porozumienia politycznego i przywództwa ONZ jako takiego (Majekodunmi, 2020, s. 24-26).

Taki stan rzeczy, mimo oczywiście „instrumentarium sumienia społeczności międzynarodowej” w postaci tzw. R2P – czyli „Responsibility to Protect” („Odpowiedzialności za ochronę”) pozostawia odpowiedzialność za przywództwo wobec kryzysów, na łasce „koalicji chętnych”, zatroskanych o np. ludność w kraju danego satrapy czy możliwość szerszego rozlania się konfliktu. Choć również w tym aspekcie, przywództwo w stosunkach międzynarodowych, odnajduje, być może nowe, zaadaptowane – uniwersalne – zastosowanie (Mikiewicz, 2018, s. 320). Taki stan

rzeczy, dodatkowo wzmacnia potrzebę analiz, potencjalnego „przebiegunowania” i „regionalizacji” przywództwa – rozumianego w sensie geograficznym i geopolitycznym. Ale też przywództwa instytucjonalnego (bądź *quasi* instytucjonalnego – jak np. BRICS) grupowania się państw w określone formaty, integrujące się wokół określonej idei. Interesującym dla zjawisk i mechanizmów nowego globalnego bezpieczeństwa wydaje się zatem możliwie najbardziej precyzyjne określenie (Ebert, Flandes, 2018, s. 7-23):

- jak przebiegać będzie strukturyzacja tych geopolitycznych tworów jako inicjatorów i symptomów światowych zmian;
- jak szeroko przetransponowane na klimat i stan relacji globalnych będą regionalne aspiracje;
- a w konsekwencji jak egzekwowane (jednocześnie kształtując nowe normy), będą określone cele.

Powyższy wymiar wprowadzającej w najważniejsze trendy w globalnym przywództwie refleksji, pozwala umiejscowić w klasycznej periodyzacji długiego cyklu hegemonistycznego (wojny globalnej à globalnego przywództwa à delegitymizacji przywódczej dekoncentracji...) współczesną globalną architekturę jako potencjalnie konstrukcję transformującą się i zasadzoną na tranzycie, pomiędzy utratą legitymizacji obecnego przywódcy globalnego a dyspersyjną niejednoznacznością rozproszenia jego wpływu pośród reszty świata (Cimke, 2020, s. 291).

Rodzi się jednak dużo pytań związanych z tym przejściem, tj. w zakresie inicjacji nowego cyklu – jaki charakter będzie miało decydujące rozstrzygnięcie, następnie – na wzór jakiej oferty przywódczej, dojdzie do poukładania nowej globalnej architektury bezpieczeństwa (*Ibidem*, s. 296).

Sednem sprostania tej dziejowej misji, ma być, jak zauważa Aleksandr Likhotal – przywództwo rozumiejące zależności pomiędzy potrzebami mocarstwa w rozumieniu neo-wesfalskim i jego osobliwości partykularystycznych egoizmów, jak również godzącym potrzeby „globalnych interesariuszy” (Likhotal, 2020, s. 140).

Nowoczesne w formie, aczkolwiek tak dobrze znane z przeszłości przywództwo uszyte pod współczesne mechanizmy GAB, to zarówno dyskutowanie relatywizmu wartości, jak również licytowania efektywności dostarczania globalnych dóbr publicznych, takich jak bezpieczeństwo (a przy tym egzaltowania „niepewności” działań innych). Wyraża to, z jednej strony „weberowskie” dążenie do poszerzania i instrumentalizowania pola swojego charyzmatycznego wpływu i legitymizacyjnych prerogatyw kreacji oraz egzekwowania określonych wizji sterowania globalnym ładem (sprawiających wrażenie alterocentrycznych) (Kaczmarek, 2007, s. 20-21) a z drugiej strony dobitnie realistycznego (pragmatycznego) wykorzystywania pełnego spektrum dążeń i postępowania przywództwa racjonalnego - z punktu widzenia i na rzecz, przede wszystkim danego mocarstwa i jego establishmentu/narodu (Koziara, 2022, s. 26-35). Tendencje te oddają synchroniczne i ingerencyjne wobec tradycyjnych stref wpływów wysiłki mocarstw działań, zarówno prezentujących globalnie

w odpowiednim agitującym świetle - swoje działania, jak również tyranizujących lub deprecjonujących określone przedstawienia działań lub intencji oponentów.

Ambicje i/a oferty światowego przywództwa

W predykcjach nt. kształtu przyszłej – niewątpliwie globalnej z racji współzależności – architektury bezpieczeństwa, należy pamiętać, że nowa równowaga strategiczna jako docelowy „klimat bezpieczeństwa”, będzie ustanawiana przez państwa, które konstruowały, a następnie broniły starej, jak i te, które próbowały ją w określony sposób zburzyć, bądź zmienić. Czyniły to w określonym, mniej lub bardziej konsensualnym lub konfrontacyjnym stylu. Dlatego niewątpliwie ważną kwestią w tym zakresie będzie to, jak mocarstwa wciela się w potencjalne, dedykowane (lub odstąpione czy też niezagospodarowane) im - statusowe role. Istotne będzie zatem, przede wszystkim to, w jaki sposób kreatorzy o większym niż dotąd przełożeniu strategicznej wizji, uwolnią swoje ambicje w procesie wypełnienia treścią ofert, z którymi forsowali zmianę. Analogicznie, strategiczne konsekwencje mogą mieć działania państw o mniejszym wpływie niż dotąd, choć swojego głosu nie pozbawią się bez walki automatycznie dotychczasowi wpływowi gracze. Ważny będzie również strukturalny - globalny odbiór realnych działań, już realizowanych w nowych systemowych rolach (Trenin, 2019, s. 1-6).

Nowa legitymizacja międzynarodowa potencjalnego „steru” globalnej architektury bezpieczeństwa (kryteriów sprawowania przez niego przywództwa, np. nacisku na prawa człowieka, priorytety klimatyczne czy transparentność i demokratyczność współistnienia na arenie międzynarodowych) – nie jest prosta do zasymulowania. W przewidywaniach dotyczących popularności tudzież „wzięcia” ofert poszczególnych systemowych liderów nie pomaga paradoks odbioru współczesnych kontrowersyjnych (antysystemowych, rewizyjnych) zachowań i pluralizm oraz ambiwalencja ocen współczesnych wysiłków na rzecz określonych idei liberalnych (Foa, 2022).

Niewątpliwie bagaż doświadczeń USA implikował rewizję, zarówno ambicji, jak i wizji strategicznej uznawanego – za odchodzącego – amerykańskiego hegemonia. Realizując kalejdoskop globalnych ról, tj. rola lidera wolnego świata, kreatora globalnego rynku i innowacji, interwencjonistycznego żandarma, a następnie – obecnie – przywództwa powściągliwego (Kuźniar, 2017, s. 101-117), Stany Zjednoczone pozwoliły uczyć się na swoich błędach. Z drugiej strony, trudno wyobrazić sobie całkowite odstąpienie pola w konfigurowaniu nowej rzeczywistości międzynarodowej, szczególnie w rdzeniu trwałego zainteresowania strategicznego (i autopsji dorobku historycznego wpływu), jakim jest przestrzeń euroatlantycka. O ile (do ponownej implozji relacji pomiędzy Izraelem a Hamasem) odstąpiono dotychczasowy zakres przywódczego nadzoru na Bliskim Wschodzie, dodatkowo USA dbało o określony poziom projekcji sił w basenie Indo-Pacyfiku, o tyle reakcja na posunięcia

Rosji względem Ukrainy (warto spojrzeć na to w kontekście bezprecedensowego wzmocnienia przez USA – flanki wschodniej), pozwala wyczuć wciąż przywódcze poczucie obowiązku za stabilizację w tej części świata (Zyzak, 2022, s. 420-421). Dodatkowo trudno wykluczyć, że nowe *modus vivendi* przebudzonego, wcześniej nieco ospałego mocarstwa, zostanie okrojone do roli pierwszej, być może lekko zmodyfikowanej w kooperacji z rolą czwartą, czyli powściągliwego, acz nieugiętego obrońcy wolnego świata przez napierającą (demograficznie, gospodarczo, kulturowo i militarnie) presją autokratyzmów.

Świadczy o tym korelacja działań USA od 2021 roku z zapisami najnowszej Strategii Bezpieczeństwa Narodowego USA, administracji i prezydentury Joe Bidena. Dokument ten, w którym słowo przywództwo jest przywoływane kilkanaście razy (na 48 stron), jest raczej kompasem strategicznym mocarstwa na chwilowej przywódczej refleksji, a nawet swoistym katharsis. Jest świadectwem zbierania sił przed odświeżeniem i pogłębieniem projektu demokratycznego zwierania szyku (The White House, 2022). Hasła typu „będziemy chronić każdego centymetra NATO” wydają się tę intencję uwierzytelniać. Wypełnia to treścią, zarówno przywództwo USA jako określonego bieguna geopolitycznego, jak również rolę przywództwa w organizacji – NATO czy RB ONZ, bazującego na wciąż dużym potencjale kulturowym, technologicznym, militarnym i politycznym – amerykańskiego ośrodka siły.

Osobliwym przypadkiem aspiracji we współczesnej (choć w przypadku tego państwa należałoby powiedzieć – docelowej wg niej) globalnej architekturze bezpieczeństwa jest Rosja Putina. Koncepcja nowej polityki zagranicznej Federacji Rosyjskiej, opublikowana w ponad rok po pełnoskalowej inwazji na państwo ukraińskie, zdaje się potwierdzać ogromne ambicje Rosji na uzyskanie przywódczego na arenie międzynarodowej – sprawczego statusu. O słuszności obranej (wg rosyjskiego establishmentu) przez Rosję i procedowanej konsekwentnie przez ostatnie dwie dekady drogi, świadczyć ma stwierdzenie zlokalizowane w tym dokumencie, że: „większości ludzkości zależy na utrzymywaniu konstruktywnych stosunków z Rosją i umacnianiu pozycji Rosji na arenie międzynarodowej jako wpływowego mocarstwa światowego, wnoszącego decydujący wkład w utrzymanie światowego bezpieczeństwa i zapewnienie pokojowego rozwoju państw. Otwiera to szerokie możliwości skutecznej działalności Federacji Rosyjskiej na arenie międzynarodowej”. Dlatego nadrzędnym celem rosyjskiego przywództwa, którego kapitałem wydaje się być w percepcji Kremla – przywództwo rozumiane jako największe i najbardziej aktywne zaangażowanie rewizjonistyczne (za które w przyszłości należą się jej określone benefity geopolityczne) – jest „ustanowienie sprawiedliwego i trwałego porządku światowego”. Wśród markerów nowej rzeczywistości mają znaleźć się m.in.: „suwerenna równość państw, poszanowanie ich prawa do wyboru modeli rozwoju oraz ładu społecznego, politycznego i gospodarczego” jak również „rządy prawa międzynarodowego”, czy „nieingerencja w sprawy wewnętrzne”. Działaniami przewidzianymi przez Rosję jako bieguna rekonkwisty przywództwa na rzecz nowej,

sprawiedliwej globalnej architektury bezpieczeństwa, mają stać się m.in.: „likwidacja śladów dominacji USA w sprawach globalnych (...)”, silny udział Rosji w m.in. BRICS, Szanghajskiej Organizacji Współpracy czy optymalizacja ONZ jako „centralnego mechanizmu koordynującego godzenie interesów państw członkowskich” (mid.ru, 2023). O ile sfera praktyczna jest zasadniczo spójnie realizowana, o tyle trudno negocjować samozaprzeczanie Rosji w kwestiach postulowanych aksjomatów.

Perspektywa rosyjskiego przywództwa na arenie międzynarodowej jednak, to kwestia tylko pozornie łatwa do uchwycenia. Rosyjski model rozwojowy i cywilizacyjny nie będzie atrakcyjny (czy mówiąc wprost, przez brak realnych efektów projektów integracyjnych w Eurazji, wydzwięk polityki wewnętrznej i awanturniczej – zagranicznej – trwale skompromitowany) w państwach demokratycznych, wysoko rozwiniętych o określonej wrażliwości cywilizacyjnej. Biorąc pod uwagę jednak, że połać i wolumen tej części świata wg niektórych analiz nie stanowi już większości, sytuacja może być zgoła inna. Jedynie bowiem 83 państwa są uznawane za w pełni demokratyczne, a 112 za częściowo lub całkowicie niedemokratyczne, dodatkowo w 2021 r. odnotowano 25% przypadków demokratycznych tendencji i 60% negatywnych dla niej (Freedom House, 2022, s. 2, 19). Dodatkową okolicznością może być również to, że w percepcji ocen Rosji na arenie międzynarodowej u nich, dominuje inny (kwestia tego, czy jest to znieczulica, bierność czy pragmatyzm innych części świata) obraz reżimu Putina, dodatkowo uwzględniając przydatność surowcową czy handlową Rosji, nie można niestety przekreślać określonego ostudzenia i uspokojenia ambicji, na rzecz sektorowej funkcji *quasi* przywódczej, np. jako jeden z bezpieczników przywództwa chińskiego. Doktrynalnym spoiwem rosyjskich działań na arenie międzynarodowej w powyższym kontekście jej awanturniczej rekonkwisty, jest twórczość Aleksandra Dugina. Zdaje się ona spełniać oczekiwania, a zarazem rozbudzać w rosyjskim przywództwie i społeczeństwie apetyty wobec rosyjskiego mesjanistycznego mandatu przywódczego w świecie. Szczególnie w poczytnym dziele: „Manifeście Wielkiego Przebudzenia” forsuje on wizję, w której to, co zostało zainicjowane autogeneracją Zachodu, wzmocnione rosyjskim afrontem wobec „niesprawiedliwej” konstrukcji GAB, zostanie dopełnione synergią renesansu frontu wzrostu cywilizacji konfucjańskiej, islamskiej i właśnie – reprezentowanej przez Rosję - prawosławnej (Dugin, 2021).

O ile opisane powyżej dwa style przywódcze zdążyły ujawnić w pełnej krasie przełożenie mocarstwowych ambicji na wizje przywództwa i zostały już relatywnie ocenione w społeczności międzynarodowej, o tyle trzeci – chiński - określany mianem pretendującego, cechuje wciąż duża dialektyka i niejednoznaczność.

Chińska oferta przywódcza wobec świata może być jednak rekonstruowana na podstawie poszlak, składających się na postępującą asertywność w stosunkach międzynarodowych. Bhawna Pokharna, zauważa w chińskich działaniach wyraźną intensyfikację działań pogłębiających wrażenie wykładniczego przyrostu motywacji i determinacji urzeczywistnienia „chińskiego marzenia”, bezwarunkowo wytyczonego

na jesień 2049 roku, która to rośnie proporcjonalnie do skracającego się do tego terminu, czasu. Na tzw. „uderzenie chińskiej asertywności” w stosunkach międzynarodowych i transformacji globalnej architektury bezpieczeństwa ma się składać szereg aktywności (Pokharna, 2022, s. 38-53):

- wejście w rolę głównego challengerera, a tym samym zaakceptowanie wyzwania zmaterializowania Pułapki Tukidydesa,
- poprzez szereg aktywności, które wydają się z jednej strony, wносить pewne novum w kreacji swojego przywódczego potencjału – tj. oferta Jednego Pasa, Jednego Szlaku,
- jak również odmiennie od np. państwa, któremu rzuciły wyzwanie (USA), dążyć do stabilizowania systemu – inaczej postępować względem Afganistanu czy Iranu, nie wspominając o systemie inwestycji w Afryce.

Walorami przywódczymi Chin może być również jej sprawne poruszanie się po prezencji jej stylu dyplomatycznego na agendzie ONZ, w której relatywnie mało (indywidualnie, w porównaniu np. do USA), wetowała postanowienia RB ONZ (jednakże dużo częściej od pewnego momentu wraz z Rosją), jak również cechowała się i wykazywała dużą kontrybucją do budżetu ONZ czy udziałem w operacjach pokojowych, uwierzytelniając swoją koncepcję „wspólnej (współdzielonej) przyszłości” (Fung, Lam, 2022).

Emanacją chińskiego podejścia strategicznego a zarazem efektywną obudową oferty przywódczej Chin jest obecnie Globalna Inicjatywa Bezpieczeństwa jako koncepcja, którą popiera m.in. awersyjnie odnosząca się do projektów euroatlantyckich, Rosja. Obejmuje ona przekrojowo, holistyczne wymiary zagadnienia bezpieczeństwa globalnego. A jednym z wybijających się priorytetów tego projektu jest: „poprawa globalnego zarządzania bezpieczeństwem”, poprzez „wylimitowanie pierwotnych przyczyn konfliktów międzynarodowych”. Na chwytliwość chińskiego projektu może pracować również m.in. deklarowana (bo zbrojenia strategiczne mogą stawiać to w innym świetle) wiara w limitowane znaczenie i przydatność broni nuklearnej w stosunkach międzynarodowych, podniesienie do rangi strategicznej i harmonizacyjnej – współpracy z formatami regionalnymi - Chin, a także «promowanie politycznego rozwiązania międzynarodowych i regionalnych problemów związanych z punktami zapalnymi» (fmprc.gov.cn, 2023).

Mimo dość ogólnego, choć semantycznie sprawiającego wrażenia „dobrotliwego” wydźwięku postulatów chińskiego przywództwa, m.in. generał US Air Force – Robert Spalding, postuluje pójść w analizie bardziej progresywnie i zestawić ze sobą zagadnienia promowanych celów, z tym - czym realnie, biorąc pod uwagę jej model rozwojowy, „stają się Chin” (Spalding, 2022, s. 291). Trudno nie dostrzec jednak pewnej ambiwalencji rosnącego zaangażowania strategicznego Chin w świecie i szeregu alarmistycznych, zdaniem m.in. Houtari – oprócz działań względem Tajwanu, Hong-Kongu czy Japonii, powtarzalnych zachowań Chin jako aktora bezpieczeństwa pod względem ról kreowanych w kolejnych obserwowanych wymiarach:

mecenasa polemiki nad zdefragmentowaniem i przearanżowaniem globalnego ładu, zdeterminowanej w tym celu coraz śmielszej dyplomacji, *weaponizacji* ekonomii i zabezpieczanie powyższych – coraz bardziej zaawansowanym wyekwipowaniem i prezencją globalnej militarnej obecności (Houtari i inni, 2017, s. 110).

Niewątpliwie, bieżącym barometrem, a zarazem poligonem weryfikacji światowego przywództwa jest niewątpliwie wojna na Ukrainie, która ma prefiguratywne znaczenie dla ładu światowego, a w konstytuowaniu jego legitymizacji, również charakteru przywództwa.

Jest to wydarzenie, które jest relatywizowane w zależności od perspektywy, na narracje winowajców jego zaistnienia, beneficjentów tego konfliktu, graczy zmuszonych do konkretnych działań w imię swego i globalnego bezpieczeństwa, po prezentowanie się jako koncyliator i stabilizator.

Współczesna globalna architektura bezpieczeństwa to również GAB postprawdy, konstruktywistycznego wpływu i strategicznej manipulacji. Dlatego nie można (albo inaczej, nie powinno się) kategorycznie obecnie ewaluować:

- czy potencjalne koszty „zainspirowania” Rosji do neoimperializmu (Baldwin, Heartsong, 2018), w celu delegitymizacji przywódczego prawa Rosji w świecie;
 - czy potencjalne zaangażowania USA w ten konflikt „spłaca się” (Charap, Pribe, 2023, s. 7-10);
 - jak również czy próby deprecjacji chińskiego autorytetu w społeczności międzynarodowej, w związku z jej biernością, wobec tego konfliktu (czy wg niektórych – cynicznego grillowania kilku pieczeni na jednym ogniu, czyli mocarstwowej autoprezentacji, dopinania zmiany światowego ładu, a także zwasalizowania Rosji, poprzez jej uchronienie i niekorzystny dla Ukrainy – plan pokojowy)
- są faktem, czy jedynie narracją kontrkonkurentów.

Biorąc pod uwagę powyższe, proponuje się kontekstualizować dla kolejnych analiz, następujące relacyjne przywódcze mierniki wiodących światowych ośrodków siły:

- ambicja przywódcza,
- oferta/wizja przywódcza,
- legitymizacja przywódcza,
- sprawczość przywódcza.

Biorąc pod uwagę te wymiary, które powinny być oczywiście analizowane – w kontekście – parametrów sprawczości – ze zdolnościami gospodarczymi, wojskowymi itp. na czele, należy wyróżnić, uwzględniając także wymienione czynniki wolicjonalne – przede wszystkim USA, Chin, Rosji, UE, ale także potencjalnie mocarstw wschodzących, mogących pełnić rolę przywódcze do pewnych poziomów regionalnych (ale pośrednio, poprzez legitymizację bądź delegitymizację – głównych biegunów).

Odnosnie ambicji i oferty przywódczej USA, należy zauważyć w obliczu mocarstwowego autokrytycyzmu i dokonanych przewartościowań strategicznych, zbilansowano – ograniczono w Waszyngtonie (wciąż relatywnie wysokie w świecie) ambicje i perspektywy przywódcze, jak również dostosowano pod obecne możliwości – ofertę przywódczą, uszytą pod nienegocjowalne strefy wpływów i sprawdzonych sojuszników. Choć jest dalekie od znanego z okresu „jednobiegunowego momentu” „urządzenia” i „zbawiania świata”, stanowi wyraz prawdopodobnie korzystnego dla świata wzrostu przywódczego morale USA. Pozorny krok w tył, nie oznacza bowiem możliwości wywindowania legitymizacji i sprawczości przywódczej która zaliczyła w pewnym momencie fazę „pikowania”, w sytuacji, gdy przede wszystkim - chińska oferta zacznie się „rozmijać” w końcu w ideałach i realnych celach (ryzyko aneksji Tajwanu czy odkrycie asertywnej podbudowy wpływu w ramach OBOR-u).

Chiny z kolei, sprawiają wrażenie, w wielu aspektach „niechętnego przywódcy”, wychodzącego z dość uniwersalnymi, co ważne - nieskompromitowanymi jeszcze w boju, wspieranymi m.in. pomocą rozwojową – propozycjami, skutkującymi perspektywiczną legitymizacją przywódczą w świecie (szczególnie świecie mniej świadomym wielu rys na chińskim wizerunku i złożonym spojrzeniu na świat, w tym filozofię forteli). Taka kombinacja wspólnie z obiektywnymi mocarstwowymi komponentami, długotrwale, daje im jednak spory kapitał sprawczości, który jako „nowość” będzie jednak „na cenzurowanym” świata „świadomego”.

Póki, co, jak zauważa Przemysław Kugiel w raporcie PISM, świat niezachodni (i nie północny), nie zważając zapewne na różne konsekwencje biernie aprobowanych działań „rekonfigurujących” GAB (utrudniających izolację i skuteczność sankcji międzynarodowych), choć realizowanych „wpływem i instrumentarium innych”, postawiły na projekcję w swoich swojej nowej „antyzachodniej” emancypującej podmiotowości (Kugiel, 2022, s. 38).

Jednak to Rosja została naczelnym rewizjonistą ładu „Pax Americana”, prezentując najwyższe ambicje „przywództwa rewizjonistycznego”. Stosunek założeń jej oferty do instrumentów i celów (a także efektów) jej przywódczej praktyki stanowi największy problem legitymizacji jej przywództwa w świecie. Mimo siły i zasobności jej kultury, a także atrakcyjności dla egzotycznych, niezagrożonych jej imperializmem państw, jej sprawczość jest ograniczana głównie do destrukcji i systemowej obstrukcji lub też surowcowego zaplecza.

Na relatywnie wysoką zdolność przywódczą UE długo pracowały jej konotacje i proweniencje cywilnego mocarstwa o konstruktywnym modelu rozwojowym. Pomimo m.in. Globalnej Strategii z 2016 roku, nie można mówić o jej jakościowej rewitalizacji geopolitycznej. Nie pomagają w tym problematyczne stanowiska wobec kryzysów globalnych jej liderów – czyli Francji i Niemiec. Biorąc pod uwagę rozdzźwięk pomiędzy potencjalnie słusznymi i oczekiwanymi działaniami UE w kontekście ostatnich kryzysów, a jej możliwościami, finalnie jej sprawczość przywódcza pozostaje

na nieadekwatnym poziomie, choć teoretycznie ma duży potencjał „budowania” a nie dzielenia, jak w przypadku Rosji.

W dalszym szeregu pretendentów do wzięcia większej odpowiedzialności za ponadnarodowe bezpieczeństwo stoją, wydaje się m.in. takie państwa, jak Brazylia, Indie, Turcja, Iran, Japonia, Australia (...). Faktorem ich potencjalnego przywództwa jest duża aktywność opiniotwórcza i występowanie z pozycji „języczka uwagi” w zakresie zjawisk globalnego bezpieczeństwa. Ich znaczenie będzie w pewnym sensie warunkowane wyborem frontu rekonfiguracji współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa. Frontu wartości bądź strategii trwania, konkurencji, priorytetów rozwojowych, ale też podporządkowania czy rywalizacji.

Poligonem niebezpośredniej polemiki nad konstrukcją współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa – dla jednych krzywdzącej, a dla innych korzystnej, jest oczywiście również spektrum wydarzeń pomiędzy Izraelem a Hamasem. W cieniu tego dramatu, jak stwierdza korespondent zagraniczny niemieckiego Jörg Lau, aktywizowane są zarówno argumenty licznych błędów Zachodu wspierającego w określonych działaniach Izrael wobec Palestyny (w cieniu czego realizowany jest określony wektor polityki i stanowiska Iranu), jak również usprawiedliwane fanatyczne zachowania agresorów. Ponadto wg niego, rozluźnia się dotychczasowa powściągliwość wielu podmiotów, do wyrażenia swojego stanowiska wobec konstrukcji współczesnej GAB od strony poszczególnych zainteresowanych „polemiką”, w sensie zwiększenia swojej sprawczości na arenie międzynarodowej i uruchomienia dalszego domina światowych kryzysów (Lau, 2023).

Analizująca z kolei wydarzenia podczas kolejnego kryzysu współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa, stanowiącym również prezencję zachowań stanowiących poszlaki postaw symptomatycznych dla określonych wizji globalnego ładu, Karina Tsui zauważa (Tsui, 2023):

- prolongatę podziału świata na obóz zwolenników perspektyw USA lub Rosji/Chin;
- sprzyjającą Hamasowi bierność Chin;
- trudną do obronienia z perspektywy wspierających Izrael Stanów Zjednoczonych, brutalność wobec ludności cywilnej w Strefie Gazy, która przez USA i inne zachodnie państwa wyłącznie w sposób nikły krytykowana,
- potwierdzenie spektrum dominującej osi zachowań przywódczych Rosji, której propaganda wykorzystuje fakt brutalnych rozstrzygnięć sojuszników USA, a tym samym negacji ich legitymizacji globalnej, by odciągnąć uwagę od swoich napastniczych działań,
- ale również symptomatyczną zmianę w podejściu Indii do Izraela, które jednoznacznie potępiły zainicjowanie wojny przez Hamas.

Z jednej strony, jak zauważa Bobo Lo, wydarzenia te można postrzegać jako pewien kryzys, a nawet bankructwo amerykańskiej (w tym zarówno Demokratycznej, jak i Republikańskiej) polityki wobec Bliskiego Wschodu, ukazujące fiasko

dotychczasowych norm międzynarodowych, stanowiących podbudowę określonego modelu przywództwa, ale również ryzykowne dla rewizjonistów/challengerów nowego konstrukcji GAB – ciche przyzwolenie na ujmując to w kategorię eufemistyczną: „anarchizację dla (docelowej) stabilizacji” (Lo, 2023).

Wnioski

Globalna architektura bezpieczeństwa, to pożądaną w różny sposób koncept okiełznania globalnego, systemowego zróżnicowania, a także co nie powinno już nikogo dziwić – hierarchizacji międzynarodowej rodziny. Dopełnić jej trwalszego ukonstytuowania (odpornego na systemowe „przeciągi” i erozję, wynikającą z niekorzystnej proliferacji systemowych animozji, resentymentów czy narodowych megalomanii), może jedynie silne i sprawne przywództwo światowe. Jest ono obecnie od kilku lat mocno polemizowane, a także coraz bardziej eskalacyjnie – pertraktowane.

Wydaje się słusznym skonstatować, iż każdy rozdział historii systemów bezpieczeństwa miał i w dalszym ciągu ma swoją osobliwą specyfikę, co przekłada się na zwycięski prymat zaistnienia implementacji określonego typu przywództwa. Nie wydaje się jednak, by dotąd można było mówić o zapanowaniu przywództwa idealnego, powołanego i pełnionego jedynie *pro publico bono*. Po pierwsze, przywództwo międzynarodowe wyrasta na określonej asymetrii potencjału i efektowniejszej od innych sprawczości jego dyskontowania, co warunkuje również to, że przywództwo osiąga się zarówno na podstawie zapotrzebowania na określony profil przywództwa, jak i niejako wbrew niemu, poprzez mechanizm narzucenia określonego konsensusu.

Osobliwym *novum* i wyróżnikiem współczesnej globalnej architektury bezpieczeństwa wydaje się fakt, bezprecedensowej względem historycznych etapów systemowej dominacji – permanentności - przywódczej recenzji ze strony „globalnego suwerena”, który niejako się mu poddał w imię wyższego dobra. Każdy akt jego działania jest oceniany proporcjonalnie do udzielonej mu legitymizacji, która w przypadku jego powtarzalnych błędów, może mieć „cienki lont”. A okazji do „zdeprawowania władzą”, szczególnie globalną (biorąc pod uwagę zasoby, mechanizmy presji, izolacji, napiętnowania – ogólnie źle pojmowanej sekurytyzacji), przecież nie brakuje.

Stąd też, o wiele ważniejszym wydaje się spektrum mniejszej liczby kontrowersji i błędów w instrumentalizacji mocarstwowo-przywódczego mandatu względem dyfuzyjnego i medialnego w swojej istocie poczucia zagrożenia podmiotowości i suwerenności (jak to miało miejsce w przypadku np. Iraku czy Libii), który w określonych sytuacjach daje zielone światło do użycia siły, czy koordynacji systemowej presji, aniżeli np. mniej spektakularne, acz niezwykle potrzebne skuteczne osiągnięcia w zakresie klimatu, praw człowieka, czy proliferacji stref poszerzania ogólnego dobrostanu przeżywania.

Dlatego też, we współczesnej globalnej architekturze można mówić o znacznej liczbie ofert przywódczych, analizowanych w niniejszym artykule w kontekście jego kanonów, konwencji i modeli. Uwzględniając powyższe, można mówić o:

- dość asekuranckiej, acz z trudem tłumionej aspiracji przywódczej Chin, posiadającej potencjalnie, póki co, pewien *handicap* nieskażenia współcześnie zmaterializowanym imperializmem i kredyt „efektu świeżości” związany z atrakcyjną promesą OBOR-u;
- swoistej niepohamowanej obsesji restytucji poczucia sprawczości na arenie międzynarodowej Rosji w wariancie *va banque*, bazującym na przekonaniu oddania w nowym kształcie ładu, tego, co straciła, aby nowa architektura bezpieczeństwa mogła zaistnieć;
- refleksyjno-naprawczej optyce przywódczej USA, która poprzez małe kroki, może spróbować odzyskać większy zakres legitymizacji w społeczności międzynarodowej – licząc na dalsze potknięcia Rosji, czy czyhając na większe niespójności w polityce międzynarodowej Chin.

Wśród innych cech „tyglu” współczesnego przywództwa światowego można wskazać m.in.:

- istotowo geopolityczny kontekst polaryzacji ofert przywódczych,
- wzajemnie pracujące na partykularne opcje przywództwa – kontrastowanie i zróżnicowanie ofert (USA może prezentować się na określonym tle Rosji i odwrotnie, a Chiną modulować swoje zachowanie względem obydwu stylów),
- stosunkowo łatwą legitymizację „wstępną”, za sprawą chwytliwych pustych sloganów (co wskazuje również na znaczne zmęczenie ideałami w wersji przywództwa w fazie zmierzchu), przy jednocześnie łatwych spadkach notowań;
- duże znaczenie kreacji magnetyzmu regionalnego, dającego zaplecze przywództwu światowemu.

Dokonując konstatacji generalnej, należy stwierdzić, pozytywnie weryfikując hipotezę badawczą, iż naiwnym byłoby myślenie, że którakolwiek z ofert przywódczych byłaby poświęceniem cywilizacyjnego dorobku i aktualnego mocarstwowego potencjału na rzecz udoskonalenia świata. Mocarstwa nie były i nie będą wolne od rządu władzy, będącej immanentną częścią wpływu, które idzie za zaistniałym przywództwem. Nie sięgną po nie, nie mając określonych gwarancji i geopolitycznych prerogatyw. Nie zmieni tego określona etykieta i regulacyjny charakter religijny czy cywilizacyjny. Dane przywództwo ma swój witalny rodowód prezentowany w systemowym, w danej kulturze strategicznej. Dlatego swoje konsekwencje ma zarówno „przywódca animusz”, jak i „przywódca głód”. Biorąc pod uwagę powyższe:

- nieopłacalnym dla USA wydaje się okrojone, izolacjonistyczne przywództwo, np. w średnio przychyłnej jej hemisferze zachodniej; dużo bardziej prawdopodobne wydaje się forsowanie przywództwa transformacyjnego (ewolucyjnego odzyskiwania zaufania międzynarodowego), potencjalnie

w przypadku braku zwycięstwa w systemowej rywalizacji - fragmentarycznie symbiotycznego i kooperatywnego z przywództwem chińskim;

- Chiny stawiają na wizerunek przywódcy, konturowany na prezencji rozmachu i efektywności wielkich projektów i globalnej projekcji interesów; dopóki nie będzie to konieczne, nie będą chciały chęć ryzykować kapitału zbijanego w wymieniony sposób; można jednak wyobrazić sobie zarówno to, że są w stanie zrealizować w określonym układzie wydarzeń (i inercji innych mocarstw), swój „wypośrodkowany”, bezprecedensowy koncept harmonijnego rozwoju, jak również to, że będą zmuszone do przejścia od dyskutowania życzliwości wizji do egzekwowania perswazyjnego ich wizji;
- przywództwo Rosji, podobnie jak jej aktywy, są obciążone (analogicznie jak w praktyce ostatniej dekady jej polityki zagranicznej i wewnętrznej) – „przestrzenną sankcją limitacji poparcia” (czyli pewnego uznania dla osobliwie pojmowanego przywództwa, zaczynającego się dopiero w kilkaset lub kilka tysięcy kilometrów od jej granic); w bliższym otoczeniu zapracowała sobie nie na otwartość i życzliwość wobec niej, lecz na nieufność i ostrożność.

Dostrzegając te zależności, można założyć główne przywódcze rozstrzygnięcia wiążące dla globalnej architektury bezpieczeństwa, jakie zajdą pomiędzy mimo wszystko powracającym przywództwem USA, a debiutującym globalnie, acz zagadkowym stylem chińskiego smoka. Styl rosyjskiego przywództwa ma współczesne limitowane znaczenie dla dalekosiężnego konstruowania przywództwa Chin. O wiele większe i trwalsze znaczenie ma wsparcie przywództwa USA przez jedność euroatlantycką i np. formatu AUKUS czy wciąż niepewny QUAD. Historia widziała jednak nie takie koalicyjne fluktuacje, dlatego w określonych okolicznościach można zakładać również nieoczekiwane sekwencje przetasowań, na które społeczność międzynarodowa się ponownie, nabierze, wierząc, że w końcu nadejdzie system równości i sprawiedliwości, że bezpieczeństwo stanie się w końcu niepodzielne.

BIBLIOGRAFIA

- [1] Açıkalın, S.N., 2022. A New and Alternative leadership model to analyze the role of leaders in foreign policy. *Observare*, 2(12), 1-17.
- [2] Ambrożek, M., 2018. Bezbiegunowość i anarchia. Krytyka podejścia tradycyjnego [online]. 13.03.2018. Dostępne pod adresem: <https://geopolityka.net/mateusz-ambrozek-bezbiegunowosc-i-anarchia/> [dostęp: 30 listopada 2023].
- [3] Baldwin, N., Heartson, K., 2018. Ukraińska szachownica. Kto i po co wywołał wojnę na Ukrainie? przeł. J. Morka. Kobierzyce: Wydawnictwo „Wektory”.
- [4] Buzan, B., 2018. *Great Powers*, [w:] A. Gheciu, W.C. Wohlforth, ed. *The Oxford Handbook of International Security*. Oxford: Oxford University Press.
- [5] Charap, S., Priebe, M., 2023. Avoiding a Long War. U.S. Policy and the Trajectory of the Russia-Ukraine Conflict [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PEA2510-1.html> [dostęp: 30 listopada 2023].

- [6] Chodubski, A., 2014. Przywództwo jako wartość kulturowo-cywilizacyjna. *Studia Gdańskie. Wizje i rzeczywistość*, 11, 9-27.
- [7] Cimke, M., 2020. Teoria długiego cyklu – czyli model światowego przywództwa w koncepcji George'a Modelskiego, [w:] A. Tyszkiewicz, P. Borowiec, red. *Teorie i podejścia badawcze geopolityki*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- [8] Czech, K., 2018. Mocarstwowość – aspekty teoretyczne, [w:] T. Sporek, I. Pawlas, red. *Atrybuty mocarstwowości Stanów Zjednoczonych*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach.
- [9] Dugin, A., 2021. Manifest velikogo probuzhdeniya, 06.03.2021. Dostępne pod adresem: <https://izborsk-club.ru/20749> [dostęp: 15 grudnia 2023].
- [10] Ebert, H., Flesmes, D., 2018. Rethinking Regional Leadership in the Global Disorder. *Rising Power Quarterly*, 1(3), 7-23.
- [11] Fiszer, J.M., 2022. Czy Stany Zjednoczone tracą pozycję światowego hegemonu? Jeśli tak, to dlaczego? [w:] *Stany Zjednoczone słabnącym hegemonem?*, red. Fiszer J.M., Chojan A., Warszawa Dom Wydawniczy Elipsa.
- [12] Foa, R.S. (et. al.), 2022. *A World Divided. Russia, China and the West*. Centre for the Future of Democracy [online]. University of Cambridge. Dostępne pod adresem: https://www.bennettinstitute.cam.ac.uk/wp-content/uploads/2023/01/A_World_Divided.pdf [dostęp: 30 listopada 2023].
- [13] Fong Khong, Y., 2019. Power as prestige in world politics. *International Affairs*, 1(95), 119-142.
- [14] Frankowski, B., 2018. Bezpieczeństwo globalne w warunkach transformacji ładu międzynarodowego, [w:] R. Zięba, red. *Bezpieczeństwo międzynarodowe w XXI wieku*. Warszawa: Wydawnictwo Poltext.
- [15] Freedom House. 2022. *The Global Expansion of Authoritarian Rule* [online]. Dostępne pod adresem: https://freedomhouse.org/sites/default/files/2022-02/FIW_2022_PDF_Booklet_Digital_Final_Web.pdf [dostęp: 2 grudnia 2022].
- [16] Fung, C.J., Lam, S.H. 2022. Mixed report card: China's influence at the United Nations. Lowy Institute. 18.12.2022. Dostępne pod adresem: <https://www.lowyinstitute.org/publications/mixed-report-card-china-s-influence-united-nations> [dostęp: 1 grudnia 2023].
- [17] Hartliński, M., 2012. *Przywództwo polityczne. Wprowadzenie*. Olsztyn: Instytut Nauk Politycznych UWM w Olsztynie.
- [18] Houtari, M. (and others), 2017. China's emergence as a global security actor. *Strategies for Europe, MERICS. Mercator Institute for China Studies*, No. 4 [online]. Dostępne pod adresem: <https://merics.org/sites/default/files/2020-04/China%27s%20Emergence%20as%20a%20Global%20Security%20Actor.pdf> [dostęp: 1 grudnia 2023].
- [19] Ignatyeva, I., Isaev, B., 2018. Geopolitical leadership in the modern world, *Conference: 2nd International Conference on: Social Science, Education and Humanities Research*, vol. 217, Atlantis Press, ICSEAL.
- [20] Kaczmarek, K., 2007. *Klasyczna teoria charyzmy Maxa Webera. Kilka problemów z empirycznym zastosowaniem*, [w:] R. Drozdowski, red. *Końce i początki. Socjologiczne podsumowania, socjologiczne zapowiedzi*, Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- [21] Kissinger, H., 2017. *Porządek światowy*, przeł. M. Antosiewicz. Wołowiec: Wydawnictwo Czarne.
- [22] Kołodko, G.W., 2022. *Wojna i pokój*, Wydanie I. Warszawa: Wydawnictwo PWN.
- [23] Koziara, M., 2021. *Racjonalność i polityka według Maxa Webera. Kształtowanie zawodowych polityków*. Kraków: Societas Vistulana.

- [24] Kugiel, P., 2023. Emancypacja Globalnego Południa, [w:] M. Terlikowski, red. Bez powrotu? Transformacja ładu międzynarodowego po inwazji Rosji na Ukrainę. Warszawa: PISM [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.pism.pl/publikacje/bez-powrotu-transformacja-ladu-miedzynarodowego-po-inwazji-rosji-na-ukraine> [dostęp: 2 grudnia 2023].
- [25] Kuźniar, R., 2017. Cztery role Ameryki. *Krakowskie Studia Międzynarodowe*, 3(XIV), 101-117.
- [26] Kuźniar, R., 2022. Zmierzch liberalnego porządku międzynarodowego 2011-2021. Warszawa: Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych UW, Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- [27] Lau, J., 2023. The Israel-Hamas War and the New World Order [online]. 18.11.2023, Dostępne pod adresem: <https://ip-quarterly.com/en/israel-hamas-war-and-new-world-order> [dostęp: 30 listopada 2023].
- [28] Likhotal, A., 2020. Global leadership in the 21st Century. *Cadmus*, 2(4), 134-140.
- [29] Lo, B., 2023. Gaza and re-imagining international order [online]. 06.11.2023. Dostępne pod adresem: <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/gaza-re-imagining-international-order> [dostęp: 30 listopada 2023].
- [30] Łoś-Nowak, T., 2020. Europejskie dylematy na XXI wiek: między chaosem a ładem międzynarodowym. *Przegląd Politologiczny*, 2, 5-20.
- [31] Majekodunmi, B., 2020. The burning priority for UN leadership, [w:] M. Jacquand (and others), eds. *The Art. of Leadership in the United Nations. Framing What's Blue*. Uppsala: Dag Hammarskjöld Foundation.
- [32] Mikiewicz, P., 2018. Wizje przyszłości, [w:] Ł. Fijałkowski, R. Kunert-Milcarz, red. *Międzynarodowe stosunki polityczne*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego.
- [33] Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. The Global Security Initiative Concept Paper [online]. 21.02.2023. Dostępne pod adresem: https://www.fmprc.gov.cn/mfa_eng/wjbxw/202302/t20230221_11028348.html [dostęp: 1 grudnia 2023].
- [34] Mohler jr, R.A., 2023. The new axis of evil. Are we ready to defend our civilization? [online] Dostępne pod adresem: <https://wng.org/opinions/the-new-axis-of-evil-1698231870> [dostęp: 02 grudnia 2023].
- [35] Ofosu-Anim, D.O., Back, S.-H., 2021. Towards a Conceptual Framework for Political Leadership Theory and Practice: A Thematic Analysis of the Literature. *Open Journal of Leadership*, 10, 193-213.
- [36] Pacek, P., 2022. Informacja i psychologia na wojnie nowej generacji. Warszawa-Siedlce: Oficyna Wydawnicza RYTM, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach.
- [37] Pawłuszko, T., 2014. Kategoria systemu międzynarodowego w badaniach stosunków międzynarodowych. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- [38] Pokharna, B., 2022. The impact of Chinese assertiveness on global order. *Observer*, 2(13), 38-54.
- [39] „Przywództwo” [online]. Dostępne pod adresem: <https://witalni.pl/slowniczek/zarzadzanie-zasobami-ludzkimi/przywodztwo/> [dostęp: 1 grudnia 2023].
- [40] Spalding, R., 2022. *Wojna bez zasad. Chiński plan dominacji nad światem*, przeł. Shen H., Warszawa: Wydawnictwo Zona Zero.
- [41] Synonimy słowa „przywództwo” [online]. Dostępne pod adresem: <https://synonim.net/synonim/przyw%C3%B3dztwo> [dostęp: 1 grudnia 2023].
- [42] Szumowski, A., 2021. Mocarstwa w kryzysie. Mocarstwa drugiego rządu w późnowestfalskim środowisku międzynarodowym. *Facta Simonidis*, 1(14), 35-55.
- [43] The Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation. 2023 [online]. Dostępne pod adresem: https://mid.ru/en/foreign_policy/fundamental_documents/1860586/ [dostęp: 1 grudnia 2023].

- [44] The White House. 2022. „National Security Strategy”. Dostępne pod adresem: <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf> [dostęp: 1 grudnia 2023].
- [45] Trenin, D., 2019. Strategic Stability in the Changing World, Carnegie Moscow Center, March 2019 [online]. Dostępne pod adresem: https://carnegieendowment.org/files/3-15_Trenin_StrategicStability.pdf [dostęp: 1 grudnia 2023].
- [46] Tsui, K., 2023. The Israel-Hamas war is dividing global powers into two camps [online]. Dostępne pod adresem: <https://www.semafor.com/article/10/16/2023/israel-hamas-war-divides-world-powers-west-russia-china> [dostęp: 1 grudnia 2023].
- [47] Umińska-Woroniecka, A., 2017. Kategoria przywództwa politycznego w analizie polityki zagranicznej. *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, sectio K*, 2(XXIV), 98-105.
- [48] Wæver, O., 2017. International Leadership After the Demise of the Last Superpower: System Structure and Stewardship. *Chinese Political Science Review*, 2, 452-476.
- [49] Walker, S.G., 2022. Binary Role Theory and Levels of Role Change in World Politics: When do Leaders Make a Difference? *Teoria Polityki*, 6, 59-80.
- [50] Wiśniewski, R., 2021. Przywództwo międzynarodowe, rywalizacja mocarstw i pandemia COVID-19 – analiza przypadku stosunków USA-ChRL, [w:] P. Baranowski, J. Kardaś, A. Pohl, red. Unilateralny i multilateralny wymiar polityk zdrowotnych państw w warunkach globalnej pandemii. Poznań: FNCE.
- [51] Wojczal, K., 2021. Trzecia dekada. Świat dziś i za 10 lat. Zielona Góra: Wydawca – Kancelaria Prawna Krzysztof Wojczal.
- [52] Woods, N. (et. al.), 2014. Effective Leadership in International Organizations”. World Economic Forum. Dostępne pod adresem: https://www3.weforum.org/docs/WEF_Effective_Leadership_International_Organizations_report.pdf [dostęp: 30 listopada 2023].
- [53] Xuetong, Y., 2016. Political Leadership and Power Redistribution, *The Chinese Journal of International Politics*.
- [54] Zachara-Szymańska, M., 2023. Global political leadership. In Search of Synergy. New York: Routledge.
- [55] Zyzak, P., 2022. Amerykański sen. Gwałtowne przebudzenie. Ameryka 2014-2021 – era wojen hybrydowych, pandemii i Trumpa. Warszawa: Wydawnictwo Fronda.